

Cinema polític en temps d'Obama

PEP PRIETO

Periodista

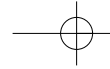
Tot el cinema nord-americà, inclòs el més aparentment inofensiu, és polític. No és una afirmació gratuïta ni fruit d'una paranoia conspirativa; al llarg de la seva història, el cinema ha estat el millor mirall possible de crisis econòmiques, febres anticomunistes, traumes generacionals, tensions socials, amenaces nuclears i guerres il·lícites. Però les pel·lícules obertament polítiques, enteses com a gènere, també existeixen, i els seus múltiples ressorgiments sempre s'han degut a afanys de denúncia o a la necessitat de compromís de la indústria. Gràcies a George W. Bush, viu un moment de particular esplendor. La incògnita és saber què passarà durant el mandat de Barack Obama.

I. Auge i caiguda de l'era Reagan

Ronald Reagan no només va ser nociu com a intèrpret i president; també va ser el revulsiu d'un determinat cinema propagandístic que tindria en *Rambo* el seu exponent més perjudicial per a la salut. Amb aquesta pel·lícula, i l'onada de pamflets patriòtics que va generar, es va obrir, sense que els seus responsables en fossin massa conscients, una nova tendència que consistia en servir-se del cinema d'entreteniment per a vehicular uns esglaiadors al·legats contra els enemics exteriors d'Amèrica. És a dir, que els antics fulletons cinematogràfics dedicats a l'exaltació d'herois i aventures *bigger than life* quedaven reconvertis en els braços armats d'una doctrina política que no donava cap marge d'opinió a l'espectador. De fet, l'operació era ben simple: els propagadors de l'era Reagan volien aconseguir la negació del cinema més combatiu dels anys 70, que havia convertit la guerra del Vietnam i el Watergate en els eixos de la seva denúncia.

No és cap casualitat que l'esgotament de la fórmula reaganiana coincideixi amb un retorn als postulats ideològics de la dècada dels 70, amb Oliver Stone (qui l'ha vist i qui el veu) com a buc insigne d'una nova fornada de cineastes que miraven sense conformismes cap a Vietnam i la mort de Kennedy. Sempre que hi ha un trencament d'aquestes característiques, també es transmuten les tipologies dels adversaris d'Amèrica. A la dècada dels 90, l'enemic cinematogràfic dels Estats Units és a dins de casa, i l'ordre mundial es veu abocat a perills imprevisibles per culpa de conspiracions contra la Casa Blanca, militars resentits amb l'Administració i assessors polítics movent els fils de la informació. No són pel·lícules necessàriament progressistes, però sí que aposten per qüestionar, encara que sigui des de la tímida submissa, la tradicional lluita del bé contra el mal. Tampoc no és cap casualitat que, al cap de poc temps, es produís una necessitat gairebé patològica per refermar la figura del president: títols com *Air Force One* o *El Presidente y Miss Wade*, per citar dos exemples formalment oposats, en fan una exaltació que ratlla el deliri. Tota aquesta paràbola és la que es traça des del mandat de Bush pare (la primera guerra del Golf marca l'èxit de les tesis de Stone) fins a la irrupció del seu fill. Pel mig, Bill Clinton –i el seu declivi mediàtic– coincideix amb la creixent producció de films dedicats a netejar la imatge de l'home més poderós del planeta. El problema és que el seu relleu no tindria, en absolut, efectes evolutius.

Les sèries 24 i *El ala oeste de la Casa Blanca* serveixen com a paradigmes del que ens podem trobar a partir d'ara, amb la indústria donant ple suport al nou president dels Estats Units

II. Una data fatídica

Quan, l'11 de setembre de 2001, els atemptats contra Nova York i Washington fan caure els pilars de tota una manera d'entendre el món, el cinema és, lògicament, un dels principals afectats. Els atacs provoquen la suspensió de no poques estrenes (la majoria sobre segrestos aeris o atemptats en territori nord-americà) i provoquen una involució tant des del punt de vista visual com conceptual: només així s'entén l'insistent ocultisme de les Torres Bessones (arribant a retirar un tràiler de *Spider-man* perquè hi apareixien) o el retorn a la pitjor manifestació de les gestes bèl·liques dels 80, com a *Tras la línea enemiga*, dedicades ara a exaltar el paper de les forces d'intervenció nord-americanes a l'estranger. Però, a diferència dels temps de Reagan, la complicitat de la indústria amb les decisions de Bush dura ben poc, i de mica en mica els contraris al règim aconseguen imposar (i exportar) el seu missatge. Només així s'explica que pel·lícules tan agosarades com *United 93*, *Redacted* o *En el valle de Elah* tinguin una distribució normalitzada i, especialment en el primer cas, un cert impacte en taquilla. Fins i tot Spielberg ha donat el millor de si mateix amb dos títols de perfil tan diversificat com *La guerra dels móns* (un film més subversiu del que se li va voler reconèixer en el seu moment) i l'extraordinària *Munic*, que significativament acaba amb un pla de les Torres Bessones com a metàfora del que passa quan es perpetuen els conflictes polítics.

Fotograma de *La sombra del poder* (2009) en què Russell Crowe encapçala un repartiment estel·lar que dona vida a un thriller sobre un congressista i un reporter que es veuen implicats en un cas de brutals assassinats.

Dit això, es podria dir que l'única herència positiva del mandat de Bush ha estat la resurrecció definitiva del model de thriller polític dels 70, ara corregit i augmentat per donar resposta a la orografia ideològica del nou ordre global. És per això que *El dilema*, *Zodiac*, *Syriana*, *Michael Clayton*, *Red de mentiras* i fins i tot la saga dedicada a Jason Bourne difuminen les fronteres identitàries i converteixen les causes i efectes dels conflictes mundials en un trencaclosques farcit de multinacionals, espies sense amo i obscurs interessos particulars. A la darrera pel·lícula de James Bond, per exemple, els dolents ja no treballen per als governs, sinó que són espectres adinerats que aspiren a una certa omnipotència. El cinema polític actual, per tant, s'assembla més al que predicaven Sidney Pollack i Alan J Pakula als 70 (com ho demostren les recents *La sombra del poder* i *The International*) que a les dèries militaristes de Tony Scott i George Cosmatos. I que duri.

III. I amb Obama, què?

La sèrie 24, protagonitzada per Kiefer Sutherland, presenta unes quantes irregularitats –la primera de totes elles, la repetició sistemàtica i no sempre ben engranada d'una mateixa fórmula narrativa–, però ningú no li pot discutir la seva característica principal: és un híbrid entre els plantejaments del cinema expeditiu dels 80 i l'actual mirada a la condició polièdrica del món. També té la virtut d'haver estat un dels primers productes de ficció a imaginar que un afroamericà arriba a la Casa Blanca i remou de dalt a baix les discutibles decisions estratègiques dels seus antecessors. Una altra sèrie de televisió, *El ala oeste de la Casa Blanca*, s'erigeix en un document impagable de les interioritats de la política i els seus mecanismes d'escenificació. Tots dos casos serveixen com a paradigmes del que ens podem trobar a partir d'ara, amb la indústria donant ple suport al nou president dels Estats Units. Potser la il·lusió que genera Barack Obama serà efímera i això no trigarà a repercutir a la visió que doni el cinema de les desventures del seu govern. Però si l'home està a l'altura de les circumstàncies, pot passar que el thriller, gènere de rerafons polític per excel·lència, hagi de fer un exercici que sovint té massa oblidat: apel·lar a la imaginació. I això és el millor que li podria passar en temps de *remakes*. ■

